

ISSN 1330-4747

CANTUS

Kozmopolitska sudbina skladbi Dore Pejačević

Entuzijastični napori hrvatskih muzikologa u protekla tri desetljeća još su odavna urodili plodom, ali ove su godine naročito vidljivi rezultati njihova rada

Mlada gitaristica Marta Faulend Heferer izvela je *Ljubicu* iz klavirskog ciklusa *Život cvijeća* Dore Pejačević

Piše: Karmen Širović

Glazbeno sjeme potične skladateljice Dore Pejačević koje su prije tri desetljeća pojedini muzikolozi entuzijastično počeli raspršivati po Hrvatskoj i svijetu, još je odavno urodilo plodom, a ove su godine naročito vidljivi rezultati njihova rada. Iako su djela te hrvatske skladateljice već ušla u pore glazbenog obrazovnog sustava, njezina glazba danas je zastupljena na repertoaru glazbenika različitih profila; širi se i diskografskom industrijom koja će ubrzo postati bogatija za dva kompaktna diska njezinih djela za solo glasovir, u izvedbi pijanistice Nataše Veljković.

Oslobođenje u stvaranju

»Zapravo sam samo tjelesno ovdje, sve što u sebi osjećam kao življenje i doživljavanje lebdi iznad prisutnoga i vidljivoga i u nekoj dubokoj i lijepoj beskonačnosti vidim u zrcalu svoga osjećanja pokretačke snage u iliku ljubljanih bića i tisuće sjećanja izranja poput vodencvjetova na glatkoj površini jezera. U tu beskonačnost osjećaje slijede i misli i ondje promišljam svoje najbolje, jer sve što je dobro i veliko izrasta

iz ljubavi. Odlebdjevi u taj najnevidljiviji svijet najosobnije unutarnosti, tek tada postajem posvema svoje Ja, i to Ja, koje se tada u toj nebeski dalekoj skrovitosti osjeća previše ispunjeno sobom samim, traži izraz, traži odtuđeno od toga visokog duševnog pritiska, koji je sam po sebi neka vrsta oduševljenja — i to se oslobođenje ostvaruje kada nastaje skladba. Način na koji Dora Pejačević opisuje svoj skladateljski proces odmah nam otkriva njezinu romantičarsku osobnost. To je

fragment iz njezina pisma Rosi Lumbe-Mladota, sestri njezina budućeg supruga, preuzet iz monografije autorice Koraljke Kos. Upravo je akademkinja Kos jedna od onih muzikologa koji su svojim radom i trudom spasili djela Dore Pejačević od zaborava te vratili njezinu glazbu među publiku. Naime, skladbe Dore Pejačević još su za njezina života zaživjele na europskoj glazbenoj sceni, a tome je svakako pridonio i njezin boravak u Münchenu i Dresdenu, u koje je prije početka Prvog svjetskog rata otišla na privatno usavršavanje. Prerana smrt u 37. godini na nekoliko je desetljeća utišala i njezinu glazbu, a nakon obilježavanja stote obljetnice rođenja 1985. godine, s njezinih je partitura obrisana prašina i Dorine su glazbene misli ponovno odlepršale svijetom.

Svjedok toj pojavi, čija je spoznaja povod ovome članku, iskristalizirala se u vrijeme *Youngmasters Festivala*, koji se održao u Samoboru od 22. do 31. kolovoza u sklopu 5. Međunarodne ljetne škole mladih glazbenika. U raznolikoj ponudi festivala skladbe Dore

Pejačević povezala su tri naizgled nepojiva koncerta.

Tko izvodi Dorina djela?

Ovogodišnji je *Youngmasters Festival* konceptijski bio podijeljen na cikluse, od majstorskih do koncerata polaznika. Zanimljivo je bilo primijetiti da su djela Dore Pejačević prigrlili i gitaristi, iako skladateljica nikada nije pisala za taj instrument. Tako je u sklopu ciklusa koncerata polaznika Marta Faulend Heferer na gitari izvela *Ljubicu* iz ciklusa *Život cvijeća*, op. 19 u obradi Xhevedeta Sahatxhija. Nadalje, činjenica da je Dora Pejačević jedini hrvatski i jedini ženski autor prisutan na repertoaru koncerata majstorskog ciklusa, intrigira i dodatno ističe njezinu važnost. Mlada violinistica Dunja Bontek u programu svojeg koncerta uvrstila je *Miniature za violinu i glasovir* te je u Samoborskom muzeju 24. kolovoza, uz klavirsku pratnju Jasminke Bontek izvela *Canzonettu*, op. 8 i *Romanzu*, op. 22. Drugi majstorski koncert održali su violončelist Tobias Stosiek i pijanistica Nataša Veljković, koja je u Galeriji Prica 26. kolovoza izvela *Nokturno 1 i 2*, op. 50 te *Sonatu u As-duru*, op. 57. Posvećenost pijanistice skladbama Dore Pejačević ni najmanje ne iznenađuje, jer ćemo zahvaljujući Nataši ubrzo moći uživati u cjelovitom opusu za klavir solo

te hrvatske skladateljice snimljenom na dva kompaktna diska.

Nataša Veljković sa zadovoljstvom je prihvatila ulogu promicateljice i glasnice djela Dore Pejačević. Kozmopolitski duh i predanost glazbi još u ranoj životnoj dobi svakako su poveznica skladateljice i pijanistice. Natašina dječja značajka za klavirnom prerasla je u profesiju i način života. Nakon što je u Beogradu učila svirati u klasi prof. Alba Valdme, sa samo četrnaest godina odlazi na Muzičku akademiju u Beč, gdje danas predaje. Zavrivši u fragment Dorine osobnosti i duše kroz ulomke njezinih pisama, Nataša Veljković čini se još prikladnijim izborom. Svatko tko je makar i nakratko razgovarao s Natašom i slušao je kako svira, zna da je ona osoba koja s velikim emocijama živi i osjeća glazbu te joj se posvećuje s gorljivom strašću, bez obzira na to izvodi li je ili predaje. Pijanistica svojim studentima već preporučuje skladbe Dore Pejačević, a u planu joj je na Muzičkoj akademiji u Beču predstaviti i njezina klavirska djela nepoznata austrijskoj publici. Zanimljivo je, ističe Nataša, da se na istoj instituciji počeo održavati ciklus u kojem studenti komorne glazbe izvođe djela te hrvatske skladateljice neovisno o njezinu projektu, što je pijanisticu posebno obradovalo.

Nataša Veljković i Tobias Stosiek

Za nakladnika CPO

Ideja za snimanje kompletnog solo opusa za klavir Dore Pejačević potekla je od njemačke kuće CPO (Classic Produktion Osnabrück) za koju je Nataša Veljković već snimila kompletna djela Elisabeth i Heinricha von Herzogenberga te klavirske koncerte Franza Ignaza von Beecke, Antonija Rossetija i François-Adriena Boieldieua. »CPO već poznaje moj glazbeni ukus i moje zanimanje za djela ženskih autora pa je odluka veoma lako pala. Djela Dore Pejačević bila su mi donekle poznata, pogotovo ona za glas i klavir. Kao i uvijek, kako bih bolje upoznala klavirska djela, počela sam slušati njezine komorne skladbe, to je put kojim uvijek krenem. Slušajući druga djela, približavam se onima koje trebam izvoditi. Indirektni putovi u glazbi dovode ponekad do izravnijeg kontakta sa samom skladbom. Slušajući njezin *Gudački kvartet u C-duru*, op. 58 saznala sam mnogo više o njezinim klavirskim sonatama.«

Biseri za bis

Veliku pomoć Nataša Veljković pronašla je u knjigama dr. Korajke Kos, a ističe i suradnju s Davorom Merkašem iz Muzičkog informativnog centra koji joj je svojim znanjem o skladateljici životu i radu prenio puno inspiracije za snimanje kompaktnih ploča. Na njima je posebno zanimljiv raspored za koji se Nataša odlučila stavljajući dječje skladbe pred kraj: »Time sam željela da početak i kraj, te dvije karike lanca koje se ponekad zovu život, prikažem u cijeloj njihovoj povezanosti i blizini.«

Od niza skladbi pijanistica ističe komade za solo klavir op. 54 *Humoreska* i *Caprice*, koji su za pijanisticu »možda najdraži biseri za bis, podsmijeh nad svim nedaćama životne pozornice, ali s aristokratskom uzdržanošću i perlantom transparentnošću mini pasaža«. Intimnost je jedna od najizraženijih karakteristika glazbenog jezika Dore Pejačević pa tako pijanistica autoričinu ispodvjest prepoznaje u 2. stavku *Sonate*

u b-molu. Kao Dorinu najvažniju glavovirsku skladbu, Nataša Veljković ističe jednostavačnu *Sonatu u As-duru*, op. 57, a skladateljicu *Nokturna* opisuje kao »prave dragulje nježnih boja, koje se oblikuju prema suncu«. *Devet hirovitih valcera* op. 28 za Natašu su »vrhunac salonskog rafiniteta i prozračnosti, spojene s istančanim humorom koji povezuje valcer s mazurkom, mazurku s virtuoznim razloženim akordima *pianissima*, scarlattijevske lakoće. Ti valceri su mi posebno prirasli srcu, možda baš zato što sam veliki ljubitelj Straussovih valcera i plesa općenito, kao fundamenta pokreta u glazbi.«

Uz obilati *rubato*

Iako je diskografsko izdanje najavljeno tek za prosinac 2015., Nataša Veljković već je u studenome prošle godine počela s promocijom projekta, koncertom u Beču, održanim u sklopu Festivala hrvatske glazbe. Pijanistica planira nastaviti s izvedbama djela Dore Pejačević, ali želja joj je njezine

skladbe integrirati u redovite koncertne programe s djelima drugih skladatelja. »Glazba Dore Pejačević«, zaključuje Nataša, »samostalna je, sa specifičnim harmonijama i specifičnim nabojem emocija, zbog čega zahtijeva bogatiju upotrebu *rubata*. Možemo je usporediti s Gabrielom Fauréom, Aleksandrom Skrjabinom, Chopinovom poetikom ili sa Scarlattijevom finoćom — ipak, zbog svojstvenog glazbenog jezika ona ima samostalno mjesto u povijesti glazbe.«

CANTUS

Nataša Veljković